

CLARK (Joseph) (Reverend), Missionaris van de American Baptist Foreign Mission Society, A.B.F.M.S. (Aberdeen, Schotland, 1.7.1856-Bolenge, bij Coquilhatstad, 8.3.1930). Zoon van een fabriekswerkman.

Nauwelijks tien jaar oud is hij werkzaam op een pachthoeve, loopjongen in een fabriek op twaalf jaar en wordt dan hulpklerk, loonbetaler, tolbediende. Hij leest en studeert veel, stelt namelijk veel belang in de reisverhalen van Livingstone en Stanley, volgt avondlessen en wenst missionaris te worden in Midden-Afrika. Hij wordt opgenomen in een school voor missionarissen, leert latijn, grieks, godgeleerdheid, doch beoefent middelerwijl kleine handwerken, die, naar zijn juiste mening, hem later zullen van nut zijn in Congo.

In 1880 is hij gereed en samen met vier andere missionarissen scheept hij in te Liverpool, voor de British Livingstone Inland Mission (B.L.I.M.) op s/s «*Vanguard*», die hem, na zes weken zeereis, te Banana aan wal zet, op 22 April 1880. Enige dagen later bereikt hij Boma op schoner *Minerva* en reist verder stroomopwaarts naar de plaats, waar nu Matadi ligt. Palabala is zijn eerste verblijfplaats.

Bij de overneming van de B.L.I.M. door de American Baptist Mission Union (A.B.M.U.), waarvan hij medestichter is en die in 1883 de American Baptist Foreign Mission Society (A.B.F.M.S.) geworden is, verkrijgt hij het Amerikaans burgerschap. Hij onderneemt de lange en moeilijke reis langs de karavaanweg naar de Stanley pool op en vestigt zich op de heuvel, die later door het Rode Kruis zal bezet worden.

In 1884, gedurende zijn eerste verlof, treedt hij in het huwelijk met miss Elisabeth Anna Milne, die hem vergezelt op zijn terugreis naar Congo. Beide vertoeven nog enkele tijd te Palabala, waar hun eerste kind geboren wordt op 29 Maart 1885, dat de voornaam kreeg van Stephanie. Het weze hier terloops gezegd dat Stephanie Clark het eerste blanke kind is, dat in Congo geboren werd, en dat hun tweede kind Gilbert, geboren 26 Mei 1886, onder nummer één ingeschreven staat in het geboorteregister van Boma. Het gezin Clark werd nog gezegend met vijf andere kinderen, allen buiten één, geboren in Congo en waaronder de twee jongsten, een tweeling, geboren werden te Ikobo de 26 Februari 1894.

Na verscheidene missieposten te hebben gesticht, vaart Reverend Clark de Kongostroom op, bezoekt de reeds bestaande missies van Tshumbiri, Bolenge en Irebu, verblijft een jaar te Irebu, doch wenst zijn missieveld uit te breiden in het diepere binnenland aan de overkant van het Tumbameer. Niettegenstaande Reverend Grenfell hem waarschuwt tegen de gevaren van dergelijke onderneming in een weinig bekende streek van menseneters, vertrekt hij met zijn gezin, aan boord van de kleine missieboot en steekt het meer over. Na een bewogen overtocht landt hij aan te Ikoko, op de oostelijke oever van het meer, waar een massa gewapende en vijandige inboorlingen hem te wachten staan, doch die, op het plotseling gehuil van de sirene, in allerhaast, hals over kop, de vlucht nemen en in het oerwoud verdwijnen.

Het is in dit woest en wild ver afgezonderd land dat Reverend Clark zich vestigt, eerst te Ikoko, later, in 1919, te Tondo, en waar hij, steeds bijgestaan door zijn dappere echtgenote, tot 1930 zal verblijven en zijn beste krachten wijden aan de evangelisatie van de omliggende bevolking.

Zoals te Palabala en te Leopoldstad zal hij zich onverpoosd beijveren om, buiten de godsdienstige opleiding van de inboorlingen, hun nuttige handwerken aan te leren, zoals schrijnwerkerij aan de mannen, naaistiel aan de vrouwen.

In Februari 1930, nemen Reverend en Mevrouw Clark afscheid, ditmaal voor goed, van hun geliefd Tondo, met het voornemen een

welverdiende rust te gaan genieten bij hun kinderen in Amerika. S/w «*Oregon*» van de Baptist Missionary Society brengt hen naar Bolenge waar Reverend Clark na een kortstondige ziekte overleden is op 8 Maart 1930, in de ouderdom van bijna 74 jaar, waarvan 50 min enkele dagen in Congoland.

Reverend Clark was een nederig en zeer sympathiek mens, steeds opgeruimd en optimist, een talenkenner, verteller, een opvoeder en onderwijzer, die altijd de meest hartelijke betrekkingen onderhield met de koloniale overheden, doch die nooit naliet, wanneer hij het nodig achtte, als verdediger van de inboorlingen op te treden. Alzo werd hij, in 1904, er toe gebracht enige misbruiken aan te klagen bij de Commissie van Onderzoek, maar immer ook hield hij eraan uiting te geven van zijn voldoening en genoegen naar aanleiding van voor de inboorlingen getroffen gunstige maatregelen.

In 1910, in een brief aan de gezant van België in Amerika (de Heer Buisseret), die de wens had uitgedrukt ingelicht te worden of er nog reden tot klagen bestond inzake de misbruiken tegenover de inboorlingen, zoals ten tijde van de Onafhankelijke Congostaat had hij «*het genoegen te melden*» dat, in de streken die hij had bezocht, op een uitgestrektheid van ongeveer 800 mijlen hij «*grote verbeteringen*» had vastgesteld «*dank zij betere wetten*». «*Wij hebben niets bemerkt, schreef hij, dat wat het bestuur betreft aanstoot kan geven*». In dit schrijven gewaagde hij ook van het «*degelijk onderwijs*» in de staatscholen van Boma, «*gunstig begin, vol beloften voor de ontwikkeling van Congo*» en van de bij de inboorlingen heersende vrede en vertrouwen in de blanken.

In 1925, gedurende zijn laatste verlof, bracht Reverend Clark een warme hulde aan het koloniaal bestuur en tot staving van zijn mening, haalde hij enige feiten aan uit zijn persoonlijke bevindingen inzake de bezorgdheid van de staat ten opzichte van de inboorlingen: doelmatige bescherming van hun rechten op de inlandsgronden, uitbreiding van de voedingsteelten, degelijke beroepsopleiding van de soldaten in het kamp van Irebu.

Reverend Clark was voorzitter van de protestantse raad van Congo en van de algemeen conferentie van de protestantse missies. In de laatste vergadering die hij voorgezeten heeft te Bolenge in 1929, vestigde hij de bijzondere aandacht van de talrijke aanwezige missionarissen op de noodzakelijkheid van de kennis van de Franse taal terwille van hun betrekkingen met de koloniale overheden en op het belang voor hen van een min of meer langdurig verblijf in België, teneinde zich deze taal in de Belgische mentaliteit eigen te maken.

Het tijdschrift *Congo Mission News* heeft een bijzonder nummer (1930, Juli, n° 71) gewijd aan de gedachtenis van deze zo heldhaftige als nederige en rechtschapen man; het geeft belangwekkende uittreksels van zijn dagboek en van zijn brieven over zijn eerste missiearbeid in deze heldentijd.

Reverend Clark was sinds 1926 ridder van de koninklijke Orde van de Leeuw.

In 1930 waren hij wellicht en Mevrouw Clark voorzeker de twee bejaardste blanken in Kongo met tevens het hoogste aantal jaren verblijf in de Kolonie, dat is te zeggen samen 50 + 46 = 96 jaren.

24 December 1951.

J. Jorissen.

Devroey, E., *Le Kasai et son bassin hydrographique*, Brussel, 1939, bl. 298. — Stanley, *Dans les ténèbres de l'Afrique*, Parijs, 1890, bl. 77. — *Le Chrétien belge* (Protestants tijdschrift), 4 Maart 1922. — Morel, *Red Rubber*, Londen, 1907, bl. 51. — *Trib. cong.*, 30 November 1926, bl. 3; 15 April 1930, bl. 3. — Masoin, *Histoire de l'État Indépendant du Congo*, Namen, 1913. — Ludwig Bauer, *Léopold, le Mal-Aimé*, Parijs, 1936, bl. 300. — *Bull. de l'Ass. des Vétérans colon.*, December 1930, bl. 81 en Maart 1930, bl. 21. — *Essor col. et marit.*, 3 April 1930, bl. 9. — *Congo Mission News*, Juli 1930, n° 71.